

Bazat e drejtimit të brendshëm të NSH-ve dhe përse kjo ka marrë rëndësi kohët e fundit

Andrei Busuioc dhe Natalie Manuilova

28 nëntor 2018, Vjenë

RAPORTIMI FINANCIAR NË SEKTORIN PRIVAT DHE SEKTORIN PUBLIK – ÇËSHTJE TË PËRBASHKËTA, SFIDAT DHE ZHVILLIMET E FUNDIT

CFRR >>

Centre for Financial
Reporting Reform

Gorilla 600-kilëshe në dhomë: Ndërmarrjet shtetërore

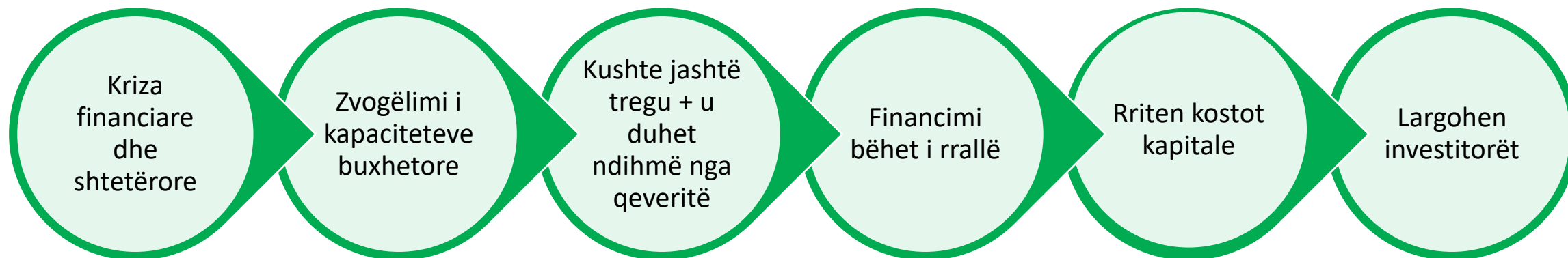
Dokumenti udhërrëfyes

- » Përse çështja e NSH-ve ka marrë rëndësi kohët e fundit në EAQ
- » Bazat e drejtimit të brendshëm të NSH-ve
- » Angazhimi global i Bankës Botërore në reformën e NSH-ve

Përse çështja e NSH-ve ka
marrë rëndësi kohët e fundit në
EAQ

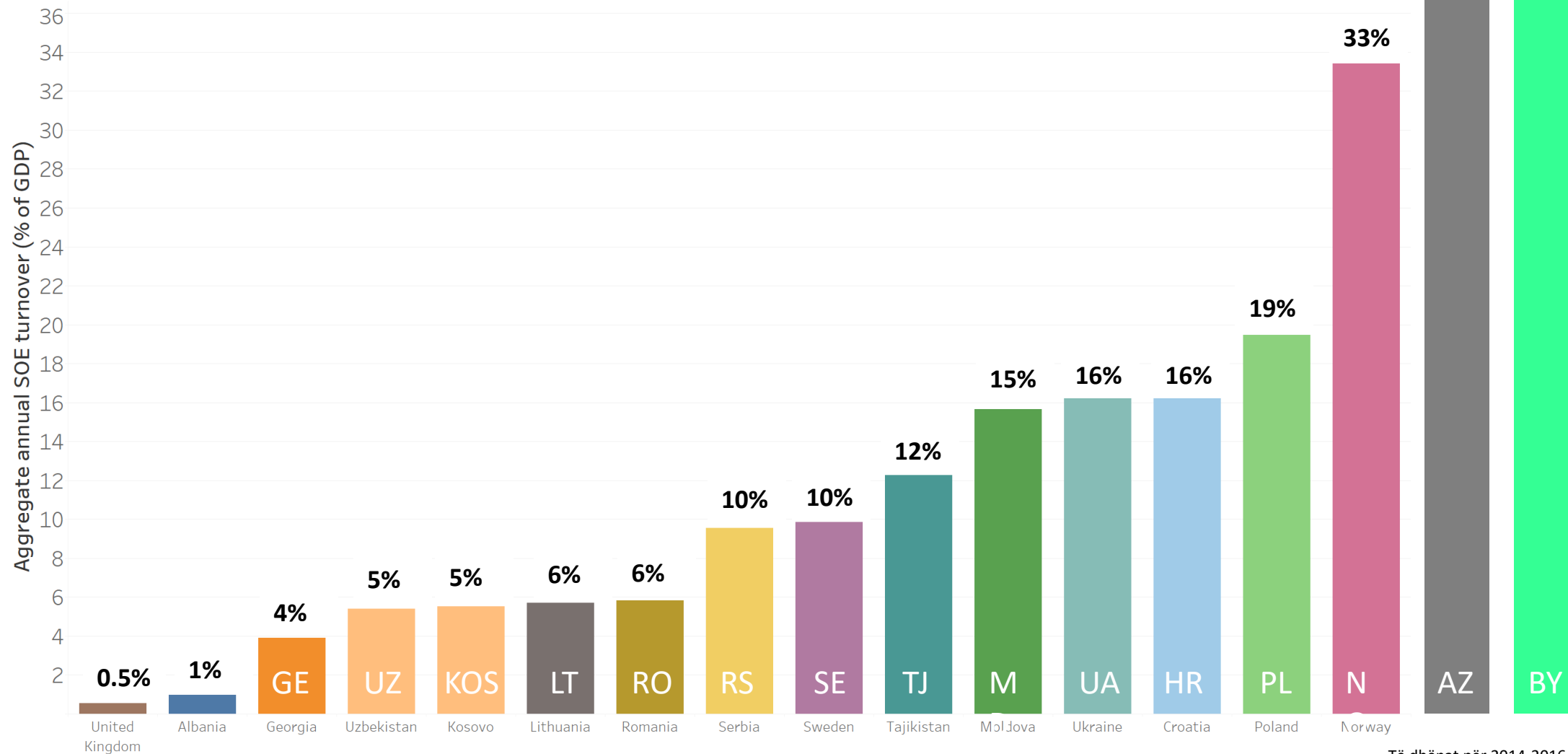
Konteksti ekonomik

Ecuria e NSH-ve ka ndikim të drejtpërdrejtë në zhvillimin social, politik dhe ekonomik të vendit dhe në jetën e përditshme të qytetarëve.

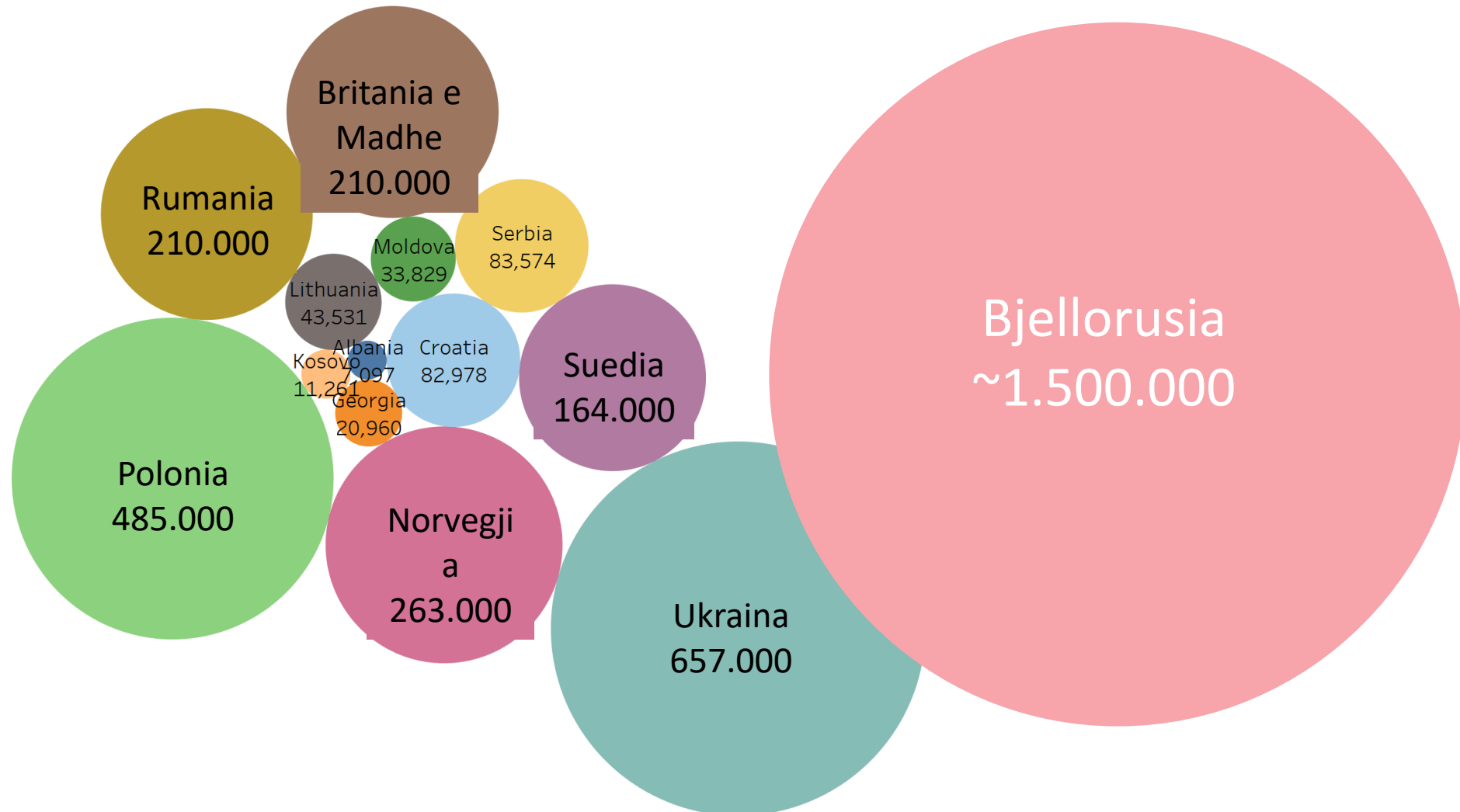
NSH-të në Evropë dhe Azinë Qendrore

Aggregate annual SOE turnover (percentage of GDP) in ECA and other selected countries **42%**

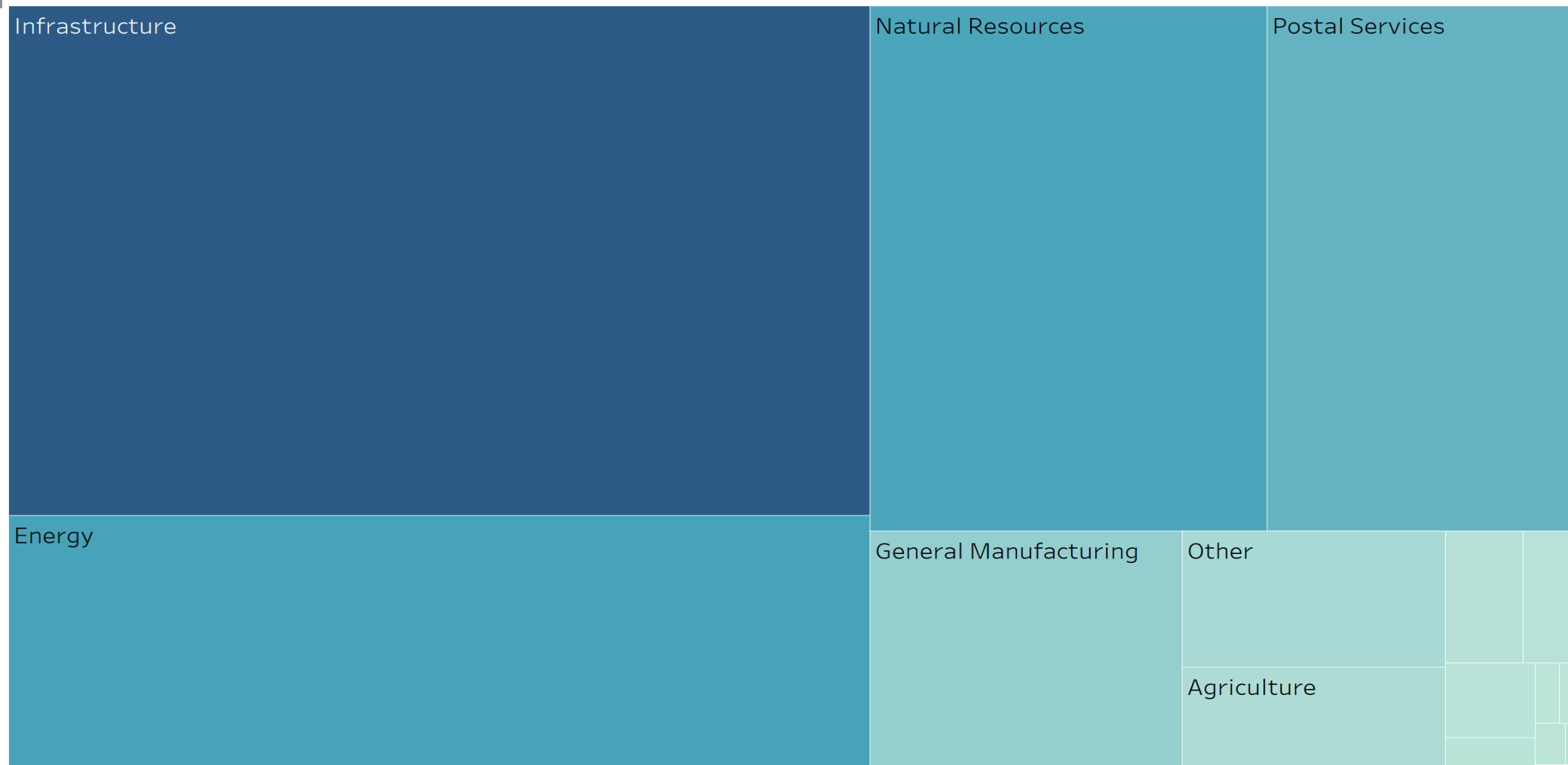
NSH-të në Evropë dhe Azinë Qendrore

Number of employeses in SOEs in ECA and other selected countries

NSH-të në Evropë dhe Azinë Qendrore

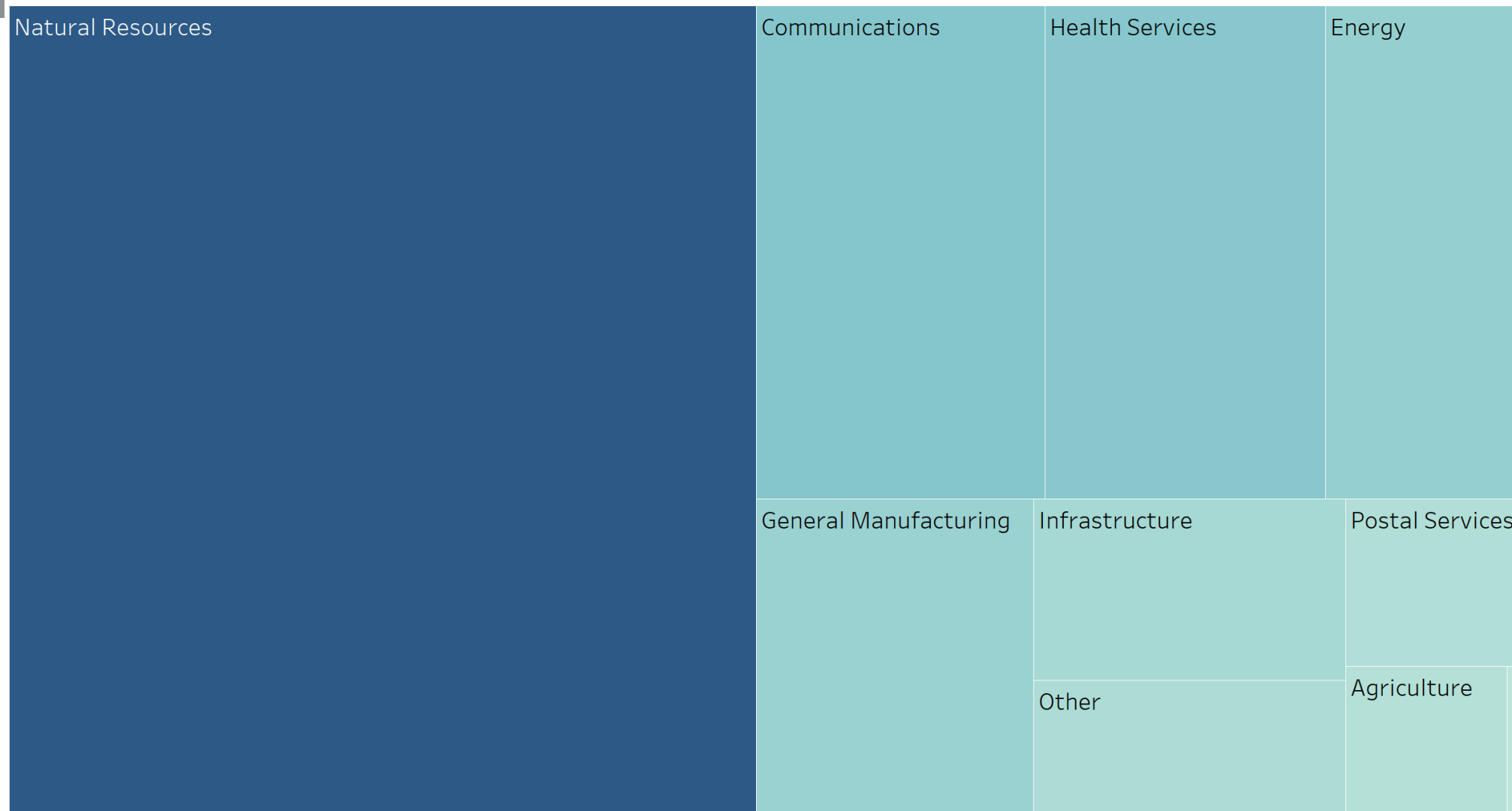
Industries with the highest number of employees in ECA countries

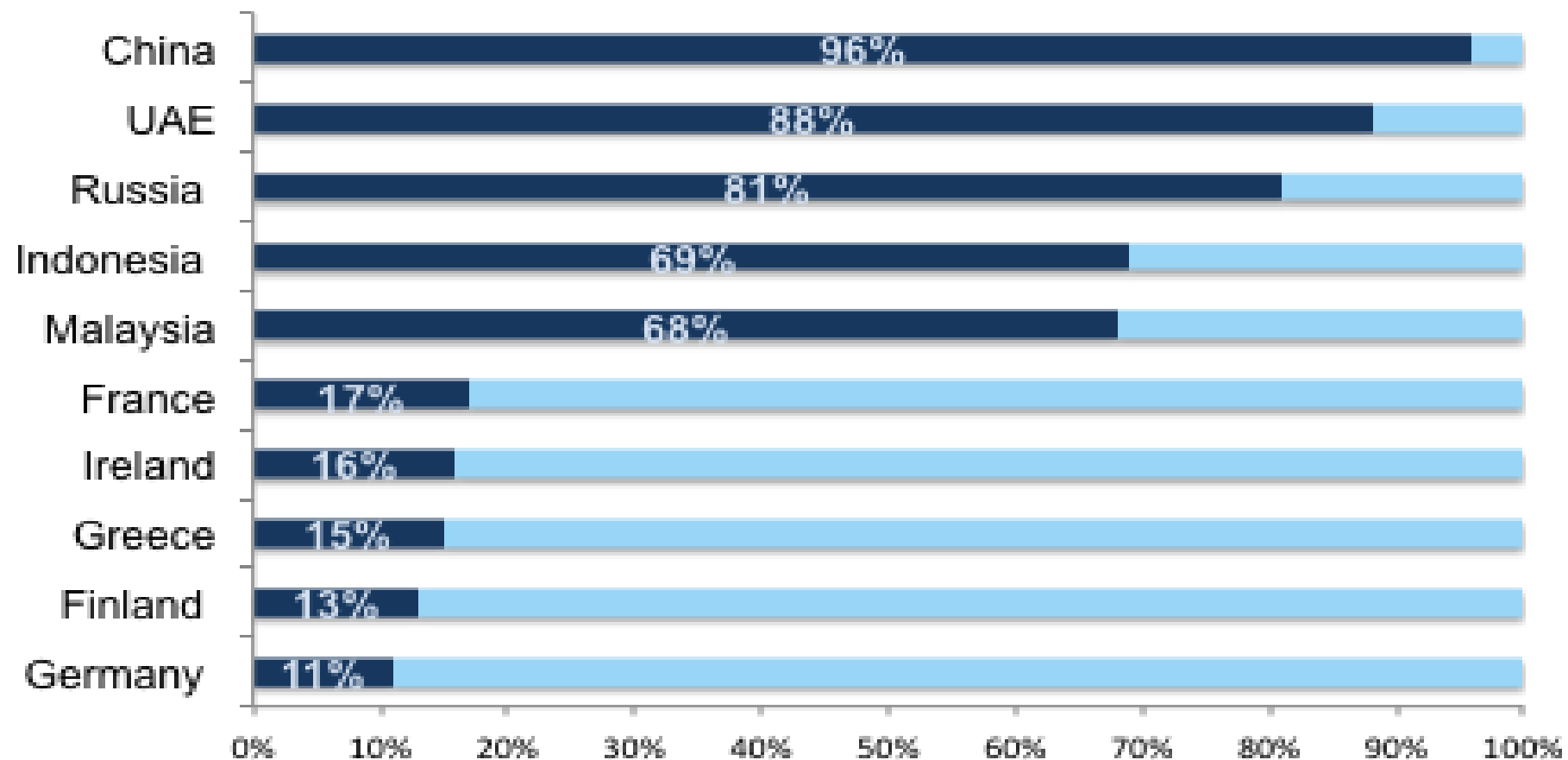
NSH-të në Evropë dhe Azinë Qendrore

Industries with SOEs with the highest annual turnover in ECA countries

Rritja e Prezencës së Shtetit

SOE presence among top ten firms, %

Treguesit e risqeve fiskale

- » NSH: një nga 7 burimet kryesore të riskut fiskal
- » Realizimi i detyrimeve të kushtëzuara: 1990 – 2014 (analizë e 80 vendeve)

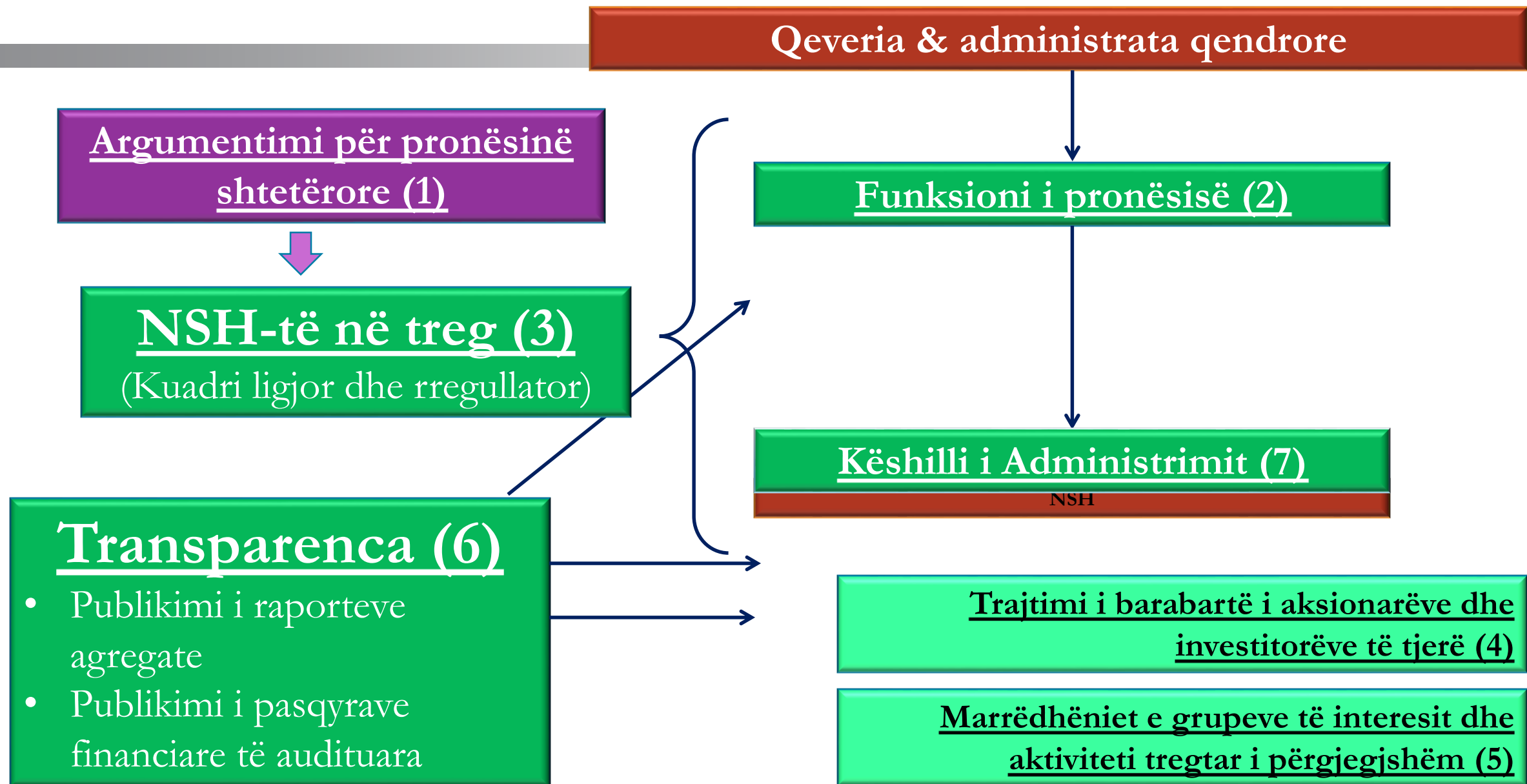
Detyrim i kushtëzuar	Numri i ngjarjeve	Ngjarje me kosto	Kosto fiskale	
			% e PBB-së	Maksimale mesatare
Sektori financiar	91	82	9,7	56,8
Ligjore	9	9	7,9	15,3
Nën nivelin qendror	13	9	3,7	12
NSH	32	31	3	15,1
Fatkeqësi natyrore	65	29	1,6	6
Shoqëri tregtare	7	6	1,7	4,5
PPP	8	5	1,2	2
Të tjera	5	3	1,4	2,5
Gjithsej	230	174	6,1	56,8

Burimi: Bova dhe të tjerë (2016), cituar në FMN (2016); u krye një anketë për risqet fiskale, që shihte burimet e goditjeve ndaj borxhit të qeverisë në 80 vende në periudhën 1990-2014.

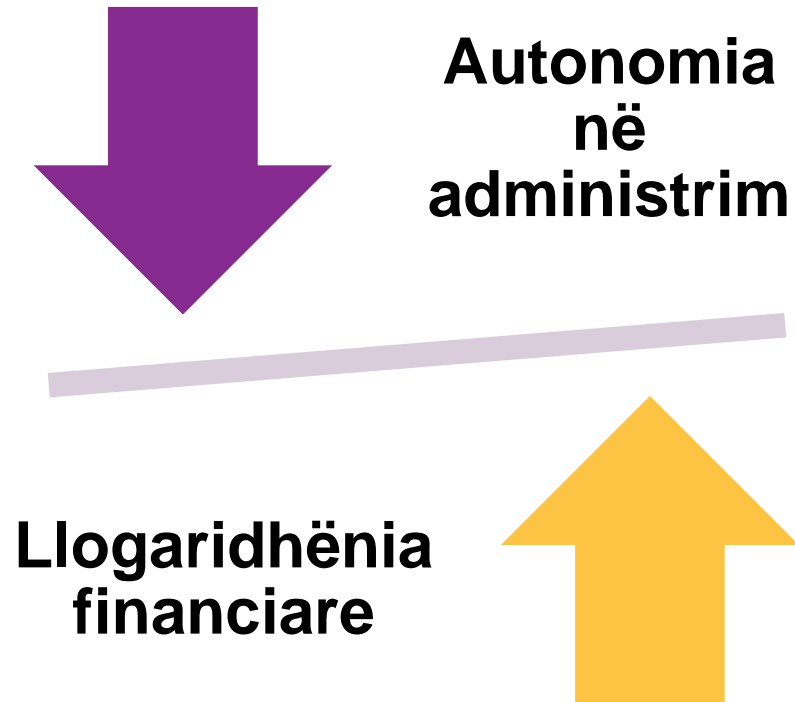
Bazat e drejtimit të brendshëm të
NSH-ve

Praktikat e mira: Udhëzimet e OECD-së – rishikuar në vitin 2015

Autonomia kundrejt llogaridhënies

Një kornizë e fortë e drejtimit të brendshëm i jep NSH-së autonomi, duke siguruar llogaridhënien përpara publikut të gjerë

**Autonomia
në
administrim**

**Llogaridhënia
financiare**

- Disiplina financiare
- Disiplina fiskale
- Pavarësia e këshillit
- Identifikimi dhe rimbursimi për detyrimin për shërbim publik
- Shndërrimi në shoqëri tregtare
- Çështjet e punësimit (marrja dhe largimi nga puna, kompensimi)
- Prokurimi

- Monitorimit i performancës
- Raportimi financiar
- Raportimi jofinanciar
- Auditimet e jashtme
- Mjedisi i kontrollit: subjekti që ka pronësinë, këshilli i administrimit, komiteti i auditimit, njësia e auditimit të brendshëm; administratorët

Përmbledhje - pse ka rëndësi drejtimi i mirë i NSH-ve

Një sistem i mirë i drejtimit të brendshëm të shoqërive është i lidhur me një sërë përfitimesh për të gjitha shoqëritë tregtare, private apo shtetërore qofshin:

- » më shumë mundësi për të gjetur financim të jashtëm
- » investime më të mëdha dhe kosto më të ulëta kapitali
- » rritje dhe vlerësim më i madh
- » më shumë krijim dhe rritje punësimi
- » përmirësim i ecurisë operative dhe administrim më efikas
- » ulje e riskut të krizave dhe skandaleve tregtare
  - » më pak risk për financat publike
  - » ulje e mëtejshme e varfërisë dhe pabarazisë në të ardhura

Së bashku, këto përfitime mund të rrisin efikasitetin e NSH-ve dhe ekonomisë në tërësi, e t'i bëjnë më konkurruese dhe transparente transaksionet midis shoqërive tregtare; çojnë në shpërndarje më efikase të burimeve; ta ulin barrën fiskale dhe riskun fiskal të NSH-ve; të sjellin investime më të mëdha publike dhe private në sektorë me rëndësi, të kontribuojnë në aftësi konkurruese dhe rritje; të zvogëlojnë dobësitë në sistemin financiar dhe të nxisin zhvillimin e sektorit financiar.

Zbatimi i shumë prej praktikave të mira është i vështirë për shumicën e vendeve në periudhën afatshkurtër; zgjidhjet duhet të renditen njëra pas tjetrës për të pasur progres të mirë në afat të gjatë

Angazhimi global i Bankës
Botërore në reformat e NSH-ve

NSH-të dhe objektivat e dyfishtë të Bankës Botërore

KËRKESA E KLIENTËVE

- Performancë & transparencë e operacioneve të NSH-ve
- Menaxhimi i risqeve fiskale
- Vlerësimi i shtrembërimeve të tregut dhe shpërndarja e burimeve
- Mbështetje e institucioneve financiare shtetërore për përfshirjen financiare, NVM-të dhe financimin e infrastrukturës
- Ndikimi që kanë te varfëria operacionet e NSH-ve
- Kur dhe si të angazhohet sektori privat

PERFORMANCA E NSH-ve

- Realizim i shërbimeve cilësore për qytetarët dhe bizneset
- Qëndrueshmëri financiare dhe fiskale
- Rregulla të barabarta loje dhe neutralitet konkurrues

Objektivat e dyfishtë

T'i jepet fund varfërisë së skajshme

Të nxitet prosperitet për të gjithë

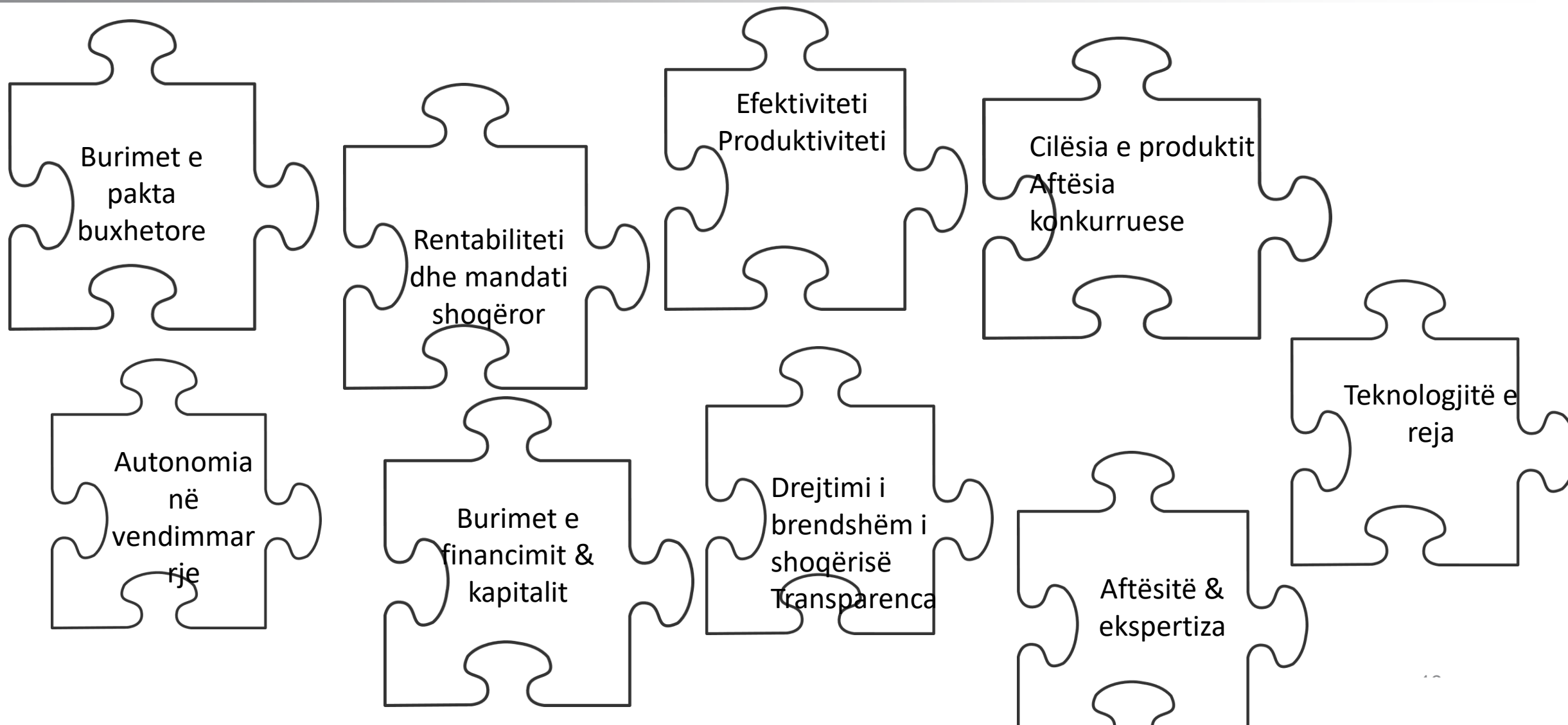
Diagnostikim i integruar i NSH-ve (iSOED)

PERFORMANCA E NSH-ve

Drejtimi i brendshëm i shoqërisë dhe mekanizmat e llogaridhënies

Ndikimet makro-fiskale/financiare dhe ndikimi në rritjen ekonomike	Drejtimi i brendshëm i shoqërisë dhe mekanizmat e llogaridhënies	Disiplina e tregut, konkurrenca & neutraliteti konkurrues	Institucionet financiare shtetërore dhe financimi i NSH-ve
<ul style="list-style-type: none"> • Qëndrueshmëria e shpenzimeve të NSH-ve • Ndikimi fiskal që kanë operacionet e NSH-ve • Menaxhimi i borxhit të NSH-ve • Shqyrtimi i programeve të tjera nëpërmjet thjerrës fiskale dhe të rritjes (p.sh., vlerësimi i aspekteve sociale/të punësimit, sistemet e mbrojtjes sociale, struktura e rritjes së PBB-së) • Ristrukturimi i borxhit dhe vlerësimi i rrjedhøjave të stabilitetit financiar 	<ul style="list-style-type: none"> • Përshtatshmëria e kuadrit ligjor për drejtimin e brendshëm të NSH-ve. • Fuqizimi i funksionit të pronësisë shtetërore të NSH-së • Profesionalizimi i këshillave të SOE • Rritja e llogaridhënies financiare, sistemeve të kontrollit dhe transparencës • Modernizimi i menaxhimit të performancës së NSH-ve (në nivel ndërmarrjeje) • Pakësimi i risqeve të korrupsionit përfshirë edhe në prokurim 	<ul style="list-style-type: none"> • Vlerësimi i dinamikës së tregut dhe rregullave të barabarta të lojës në tregjet ku marrin pjesë NSH-të • Futja e disiplinës së tregut dhe neutralitetit konkurrues në tregjet ku marrin pjesë NSH-të • Mbështetje për reformat e NSH-ve për të angazhuar sektorin privat nga këndvështrimi i tregut • Efektet e pranisë së NSH-ve dhe reformat për dinamikën e tregut 	<ul style="list-style-type: none"> • Produktet financiare • Agjenda e reformës për institucionet financiare shtetërore • Kushtet/risqet financiare • Roli i institucioneve financiare shtetërore në përfshirjen financiare, hartimi i fondeve PCG, rikapitalizimi i bankave publike • Përmirësimi i drejtimin të brendshëm dhe efikasitetit të institucioneve financiare shtetërore • Mundësimi i NSH-ve për të hyrë në tregjet financiare • Roli i drejtimin të brendshëm në integritetin e tregut financiar

Komuniteti i Praktikës për NSH-të: aspektet e shumta të reformës së NSH-ve

Komuniteti i Praktikës për NSH-të

Komuniteti i Praktikës:

- Përmbledh ekspertë dhe njohuri të GBB-së dhe njohuritë – afro 400 anëtarë
- Përmbledh, përpunon dhe shpërndan njohuri në nivel vendi dhe globale
- Shpërndan dhe vë në eficiencë qasjen e integruar të NSH-ve
- Krijon një fluks të fortë teknik mbi reformat e NSH-ve
- **Do të jetë hapet për homologë të jashtëm brenda fundit të vitit 2019**

Diskutim: Pyetje/Përgjigje